

De Waarheid 2.

Het lezen van de Bijbel.

Je denkt misschien ik kan lezen dus ik begrijp wat er staat, maar dat is lang niet zo eenvoudig. De verzameling boeken die de Bijbel is als 'boek' is misschien wel het meest verkeerd begrepen boek ooit. Denk maar eens aan de vele theologische discussies die Jezus voerden met Sadduceeërs en Farizeeërs, die het ook onderling niet eens waren. Natuurlijk komt dit deels omdat de Bijbel het meest gelezen ooit is, maar deels ook omdat het zo'n rijke verzameling aan schrijfstijlen is, en omdat de plaats en het tijdperk waarin deze boeken zijn geschreven een ver van ons bed show zijn. Door theologen worden drie leefwerelden onderscheiden: de geschiedkundige wereld, de literaire wereld en de hedendaagse wereld. Wij leven in de laatste, maar de schrijvers van de Bijbel in de eerste, voor ons onbekende wereld. De literaire wereld is de tekst zelf, en die kent in de Bijbel zeer veel verschillende vormen en stijlen [1].

Geschiedenis van de Bijbel.

De Bijbel is geschreven tussen 2000 jaar voor Christus en 200 jaar na Christus. Niet alle boeken werden meteen als standaard ('canon') gezien; pas zo'n 400 voor Christus gold dit voor de Torah (eerste 5 boeken van het oude testament (O.T.)), rond 200 voor Christus voor de boeken van de profeten, maar pas rond 100 na Christus nam het O.T. definitievere vormen aan. Ons O.T. omvat de boeken van de Joodse Tanak. Sommige Christelijke groeperingen (Rooms Katholieken (RK), Oosters Orthodox Katholieken, en enkele protestantse groeperingen) erkennen ook nog enkele andere boeken en aanvullingen als deel van het oude testament, in overeenstemming met historische gebruiken van bepaalde groepen Joden die elders woonachtig waren. Welke teksten wel en niet tot het nieuwe testament (N.T.) behoorden werd rond 400 na Christus definitief vastgelegd [1].

De zogenaamde grondtekst kent vele versies, die van elkaar verschillen. Tot omstreeks 1940 dateerde het oudste complete Hebreeuwse manuscript van rond 1000 na Christus. Oudere teksten waren wel gevonden als vertalingen in het Grieks, Aramees en Latijn. De vondst van de dode zee-rollen, geschreven rond het begin van onze jaartelling, geeft een bron van oudere Hebreeuwse teksten. Van het N.T. zijn 10.000 oude versies gevonden, waarvan de helft in het Grieks. Hoewel vrijwel alle verschillen bijzaken zijn, zijn zo'n 200.000 verschillen in deze bijbelteksten gevonden [1].

Bijbelstudie

Je kunt bijbelstudie doen op twee manieren. De eerste is een studie naar de betekenis van de tekst uitsluitend in de bijbel zelf. De vraag is dan natuurlijk of datgene wat je in een tekst leest ook daadwerkelijk overeenkomt met datgene dat de schrijver van die tekst bedoelde. De tweede manier is het zoeken naar wat de tekst betekende toen de tekst geschreven werd. Beide manieren kunnen tot meer dan 1 antwoord leiden. Bij bijbelstudie hoort eigenlijk altijd (a) de grenzen van de tekst afbakenen (b) onderscheid maken tussen de verschillende vormen van literatuur; (c) zien of de tekst geschreven is als alledaagse tekst of min of meer als dichtvorm; (d) het thema (onderwerp) van de tekst zoeken; (e) het zoeken van de structuur en opbouw van de tekst, en tenslotte (f) deze 5 punten gebruiken tot een complete uitleg van de tekst [1].

Wie de Bijbel wil lezen op de manier dat de mensen de Schrift lazen toen het geschreven werd, moet zich realiseren dat de Bijbel geschreven is over een periode van meer dan 2 millennia, in een taal en tijd die ons onbekend is.

Als woorden iets anders betekenen

Woorden uit een andere taal en cultuur kunnen niet altijd eenvoudig vertaald worden. Toch doen bijbelvertalers dit omdat je niet een hele uitleg kunt geven voor elk 'vreemd' woord. Toch zijn hierbij drie problemen te noemen: (a) een Hebreeuws woord heeft een andere lading dan het Nederlandse woord, (b) de betekenis van een woord verandert geleidelijk (evolueert) en het woord later gebruikt voor een andere betekenis, en (c) het begrip wordt anders, dat wil zeggen, het woord wordt op dezelfde manier vertaald, maar de inhoud die aan het begrip wordt gegeven is anders. Ik zal hieronder deze drie problemen aan de hand van voorbeelden uitwerken.

(A) In het Hebreeuws betekend het woord *dabar* de eigen betekenis of de eigen plaats van iets of iemand. De *dabar* is datgene wat van iemand uitgaat en waardoor hij zich doet kennen; iemand kan zich door zijn *dabar* laten gelden; handelen is *dabar*. Een goede vertaling van *dabar* houdt dus woord en daad in [3]. In de meeste Bijbelvertaling wordt dit echter simpelweg vertaald met 'woord'. De mens in de 21e eeuw in Nederland zijn Bijbel opslaat en het woord 'woord' leest denkt echter heel wat anders. Immers wie niet geheel wereldvreemd is kent de waarde van iemands woord in de politiek, de economie, en soms zelfs in de kerk. Het woord van een schijnheilige klinkt misschien wel vroom, maar is inhoudsloos. Vrome *dabar* daarentegen gaat gepaard met vrome daden. De vertaling met het woord 'woord' mist dus de kracht en de betekenis van het woord '*dabar*'.

(B) Het veranderen van de betekenis van een woord in de loop van de tijd. Aangezien het schrijven van de Bijbel meer dan twee millennia heeft geduurd betekenen niet alle woorden in Genesis hetzelfde dan aan het einde van het O.T., laat staan in openbaringen. Een voorbeeld hiervan is het Hebreeuwse woord '*nepheš*' dat wordt vertaald als ziel, leven, schepsel, persoon, honger, leven wezen, verlangen, emotie, hartstocht. Verschillende omschrijvingen zijn (a) wat ademhaalt, het ademhalende wezen, ziel, innerlijk (b) levend wezen met het leven in het bloed (c) de mens, persoon, individu (d) zetel van begeerte (e) zetel van emoties en hartstochten. In Genesis wordt het woord gebruikt voor alle levende schepselen van God, later in het O.T. beperkt de betekenis zich tot mens. Hoewel het woord zijn afleiding heeft te danken aan ademen, betekend het bij de spijswetten in Leviticus duidelijk een levend wezen met bloed. In dichterlijke teksten wordt *nepheš* vaker gebruikt als de zetel van begeerte of emoties en hartstochten [2].

(C) Een voorbeeld van de evolutie van de betekenis van een begrip is leebaab dat hart betekent in het Hebreeuws. Toch is vertaling naar hart anno 2003 niet juist, want behalve de ruimste zin van betekenissen die wij vandaag de dag aan het woord hart geven, was hart voor de Hebreeërs ook hun verstand, kennis, het denken, nadenken, geheugen. Dit verklaart ook het verschil tussen de tekst in het O.T. "Gij zult de Here, uw God, liefhebben met geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw kracht" (Deu. 6:5) en het aanhalen van deze tekst door Jezus (Mt.22:37; Mk.12:29) waar de zinsnede "en met geheel uw verstand" aan is toegevoegd. Die toevoeging in het N.T. (of natuurlijk de weglating in het O.T.) is dus geen vergissing, maar heeft te maken met de veranderde betekenis van het woord hart. In het O.T. betekend hart ook wat wij verstand zouden noemen, maar in het N.T. niet meer, vandaar dat Jezus dit 'toevoegde' om de oorspronkelijke betekenis van de tekst niet te veranderen.

Van woorden naar tekst

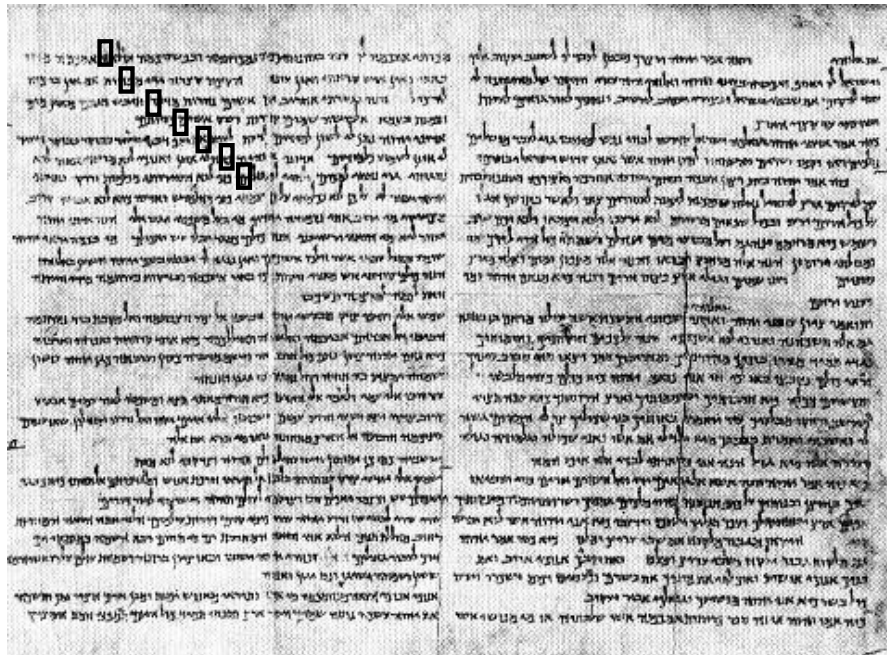
Rond de N.T. tijd werd het O.T. geïnterpreteerd met als doel halakah of haggadah. Halakah heeft als doel de tekst uit te leggen zodat de gezaghebbende gebruiken (kerktradities) bevestigd worden. Halakah kijkt niet of de tekst misschien aanleiding geeft tot andere gebruiken dan de bestaande tradities. Bij haggadah wordt de tekst versterkt voor aanbidding en inspiratie. Een lofzang over het bloed van Jezus is dus een vorm van haggadah. Wij kennen hoofdzakelijk vier manieren van bijbelinterpretatie (a) letterlijk, (b) beeldspraak, (c) moreel (zedelijk), of (d) mystiek (verborgen). Op deze vier manieren kun je Jeruzalem in de Bijbel zien als (a) de aardse stad, (b) de kerk, (c) de ziel, of (d) de hemelse stad van God. In de 16e eeuwse reformatie (Luther, Calvijn) werd de directe betekenis van een tekst benadrukt boven de anderen. Tevens zeiden deze dat wie dan ook de Bijbel las met geloof het levende Woord van God las. Dit stond in contrast met de RK-leer die in lijn met halakah het belang van de kerktraditie benadrukte in de uitleg van de Bijbel. Het probleem hiervan is dat de traditie soms de betekenis van teksten overschaduwde. Als reactie hierop kwam de protestantse fundamentalistische leer die geloofde in de onfeilbaarheid van de Bijbel, waarbij de Bijbel gezien werd als het letterlijke Woord van God [1]. Dit extreme standpunt gaat echter voorbij aan de literaire rijkdom die de Bijbel kent, waardoor ook dezelfde gebeurtenissen in de Bijbel op verschillende manieren worden beschreven. Toch wil ik nog even verder ingaan op de visie dat de Bijbel een letterlijk citaat is van God.

Geheime boodschap van God?

"De bijbel is niet slechts een boek, maar het is ook een computerprogramma. Het was eerst in steen uitgehakt en handgeschreven op perkament rol, en uiteindelijk geprint in boeken. Terwijl het wachtte op onze uitvinding van de computer. Nu kan de bijbel worden gelezen zoals het altijd bedoeld was dat de bijbel zou worden gelezen." Dit is een citaat van de journalist Michael Drosnin in 'The bible code'. De bijbelcode gaat ervan uit dat (1) alles wat ooit gebeurd is of ooit gebeuren zal in de Bijbel staat, en (2) de bijbel het letterlijke citaat is van God. Het probleem was alleen dat wij die boodschap niet ontcijferen konden.

Konden..., totdat drie Israëliische wetenschappers - Rips, Witzam en Rosenberg - op het idee kwamen voor het ontcijferen van de bijbelcode. Het idee is je neemt de Hebreeuwse grondtekst (zonder spaties). Vervolgens ga je volgens een systeem te werk, dat wil zeggen je slaat iedere keer een zelfde aantal letters over met lezen. Je probeert dit eerst met elke 2^e letter, en als je daar geen boodschap uithaalt elke 3^e, elke 4^e, 5^e, enz.. Vervolgens ga je kijken of je woorden vindt die te maken hebben met historische gebeurtenissen of andere zaken die je in de Bijbel wilt ontdekken. Dus als je de bijbelcode loslaat op het bovenstaande citaat van Drosnin, vind je in 'u i t e i n d e l i j k g e p r i n t i n b o e k e n t e r w i j l' met elke 2^e letter (vanaf de de woorden 'kern' en 'beet' vlak bij elkaar. De redenatie die dan volgt is dat je met de bijbelcode de 'kern beet' hebt. De drie Israëliërs vonden zo in 1994 in Genesis o.a. de namen van 34 beroemde beroemde rabbi's (uit de 9^e t/m 18^e eeuw) vlakbij hun geboorte- dan wel sterfte datum samen. Volgens de drie wetenschappers was de kans dat je dit toevallig in zo'n 'korte' tekst vindt 1 op de 62.500. In de wetenschap wordt over het algemeen een kans van 1 op de 20 genomen als grens voor een 'toevallig' of een 'echt' resultaat. Het wetenschappelijk tijdschrift schreef in een begeleidend commentaar dat ze: "verbaasd waren over resultaten van de bijbelcode, maar dat de gevonden resultaten niet te weerleggen leken". Dus ze wilden het artikel "voor hun lezers neerleggen als een uitdagende puzzel".

Drosnin, de journalist die met de drie bijbelontcijferaars samenwerkte, had zijn eigen ideeën over de bijbelcode. Drosnin zei: "De bijbelcode is de bijbel in de bijbel", waarmee hij suggereerde dat de eigenlijke tekst van ondergeschikt belang is. En volgens Drosnin kan "de bijbelcode niet gemaakt worden door alle computers in de wereld die samenwerken". Dus de bijbelcode zou direct van een hogere macht afkomstig moeten zijn. Drosnins PR haalde de publiciteit met uitspraken als "ik geloof mijn tegenstanders pas als ze een tekst vinden over het vermoorden van een premier in Moby Dick [4].

Kanttekeningen bij de bijbelcode

Door het zoeken naar toekomstvoorspellingen probeert de mens de toekomst te controleren. Daarmee vervangt de mens Gods oneindige en perfecte wil door een beperkte, zichzelf dienende wil. Genesis begint met vier van deze confrontaties tussen God en mens (Gen. 2:16-17; 3:1-24; Gen. 4:3-16; Gen. 6:1-7; Gen. 11:1-9). Ook verbiedt God duidelijk waarzeggerij of toekomstvoorspellingen (Deu. 18:10-12). Bijbelontcijferaar Rips zegt dan ook dat de toekomstvoorspellende waarde van de bijbelcode niet aanwezig is, omdat er te veel verschillende teksten zijn die op een gebeurtenis kunnen slaan en het niet duidelijk is welke mogelijkheid de juiste is. Desondanks is ook Rips ervan overtuigd dat de bijbelcode wel klopt.

Een andere wiskundige McKay nam de uitdaging van Drosnin aan, en vond de moord op Indira Ghandi, Rene Moawad, Trosky, de Kennedy's, Abraham Lincoln, Martin Luther King, prinses Diana en vele anderen in de Moby Dick code. In 1999 schreef McKay met drie anderen een artikel in hetzelfde wetenschappelijk tijdschrift over de fouten in de procedures van de bijbelcode: "vanwege de enorme hoeveelheid zoekmogelijkheid is het resultaat van de bijbelcode zuiver toeval" en "deze reulstaten kunnen in elke willekeurige tekst behaald worden".

Een belangrijke voorwaarde voor de bijbelcode is dat de bijbel letter voor letter identiek was aan het origineel. Echter de gebruikte tekst kende vele kleine variaties, met name in de spelling. In het Nederlands kennen we ook spellingsvarianties, bv. kado en cadeau, musea en

museums. Ook ontbreekt af en toe een zinsdeel in grondtekstvarianten, zoals het citaat dat Kaïn tegen Abel zei in Gen. 4:8 "Laten we gaan wandelen". Deze variaties veranderen de betekenis van de tekst niet, maar zorgen er wel voor dat het systeem van elke 51^e letter fouten gaat vertonen. Immers als een van de tussenliggende woorden een letter langer is wordt wat eerst de 51^e letter was nu de 52^e letter. Het oudste teruggevonden complete Hebreeuwse O.T. is de *Leningrad Codex* uit 1009 na Christus; De bijbelontcijferaars gebruikten de *Koren* editie uit 1962. De *Torah* van de *Leningrad Codex* heeft 45 letters meer dan de 304.805 van de *Koren* editie; dit verschil is klein, maar teveel voor een bijbelcode. Een van de samenstellers van de *Koren* editie schreef terecht: "Wij denken niet dat we onze editie gebaseerd hebben op de stenen die Mozes van de Sinaï berg meebracht". Uit de *Talmud* (traditioneel Joods bijbelcommentaar) weten we dat het midden van de letters in de *Torah* Lev.11:42 lag, zo'n 4830 letters later dan in de *Koren* editie (Lev.8:28). Het middelste woord is in de *Koren* editie 933 woorden eerder (Lev.8:15 i.p.v. Lev.10:16). Dus er zijn behoorlijk wat letters ingevoegd of verwijderd uit de Bijbel. Voor het normaal lezen van de Bijbel is dit geen probleem, maar voor de bijbelcode betekent 10 willekeurige letters eruit dat de kans voor de gecodeerde tekst een factor 4.000 veranderd (dus de kans wordt 1 op de 16); Met 50 willekeurige veranderingen kun je zelfs helemaal niets meer zeggen over de gecodeerde tekst.

Tenslotte nog de boodschappen die gevonden worden door de bijbelcode. In de bijbelcode vind je net zo goed dat Churchill is vermoord, dan dat Rabin is vermoord, terwijl de Engelse premier niet door moord om het leven is gekomen. De boodschappen van de bijbelcode zijn nieuw en soms tegengesteld aan de fundamentele boodschap van de Bijbel (er is één God). Die God spreekt niet in het verborgene (Jes.45:18-19) dat alleen door computers te ontcijferen is middels een bijbelcode. Drosnan beweert dat de bijbelcode een bijbel in de bijbel is, waarbij de oorspronkelijk tekst letterlijk gedictieerd is vanwege die diepere boodschap. Alle bewijzen spreken echter tegen deze theorie. De Bijbel is geen letterlijk dictaat van God, maar mensen door de heilige Geest gedreven hebben gesproken uit Gods naam (2Pe.1:21) [4]. De teksten met boodschap en de verschillende bijbeluitlegmethodes komen de volgende Hoeksteenkrant aan de orde.

Moge God bij jullie zijn in Liefde en in Waarheid,

John Jacobs

Bronnen

[1] C.E. Hauer & W A Young: An introduction to the bible. A journey into three worlds. 4th edition (1998).

[2] Hebreeuws - Nederlands Lexicon.

[3] F.J. Pop - Bijbelse woorden en hun geheim

[4] Jeffery L. Sheler (1999). Is the bible true?